

Holmer Vonk (Epe, 1969) kreeg het vogelringen bijna letterlijk met de paplepel ingegoten: als kleine jongen, met zijn vader op Schiermonnikoog. Sinds tien jaar is hij ook een van de drie mannen achter de CES-locatie Ooijse Graaf. 'Mede door dit project is het ringen in Nederland minder vrijblijvend geworden.'

'Heel even een Afrika

Als je tien jaar lang, tenminste twaalf keer per broedseizoen een vaste route door een dicht rietveld loopt, dan zie je paadjes waar anderen ze niet zien. Met een gedecideerde pas beent Holmer Vonk dan ook om een uur of vier 's morgens in het donker op zijn eerste locatie af. 'We moeten een beetje opschieten. Ik ben vandaag maar alleen, en vóór half zes moeten we 200 meter net hebben staan.' Zijn regenjas en lieslaarzen zijn vrijwel direct druipnat van de bedauwde rietstengels. Een koplamp op zijn petje beschijnt zijn onzichtbare pad. 'Hier naar links', zegt hij bij iets dat blijkbaar een afslag is. Onder wat losse rietstengels haalt Vonk een paar tentstokken tevoorschijn. Hij steekt ze in twee buisjes die al in de grond klaar stonden. Geroutineerd hangt hij een meter of twintig net ertussen. En voort gaat het, naar de volgende plek waar een net moet worden opgezet.

De CES-locatie Ooijse Graaf ligt in een moerassig gebied in de Ooijpolder. 'Tien jaar geleden zijn we hier begonnen', vertelt Vonk. 'Dit is één van de veertig Constant Effort Sites van het Vogeltrekstation en SOVON. Tussen begin april en half augustus worden op al die locaties op een vastgestelde manier, gedurende een vaste tijd en met een vaste lengte mistnetten vogels gevangen en geringsd. Het leuke van deze moerassige plek is dat we doorgaans vrij grote aantallen vogels hebben. Zeker aan het eind van het seizoen willen hier bijvoorbeeld nog wel eens grote groepen Boerenzwaluwen overnachten. Dan heb je

wel je handen vol.'

Anderhalf uur later hangt Vonk, precies volgens planning, één van de laatste netten op, boven een ondiepe plas. 'Vorige keer hadden we hier maar liefst vijf IJsvogels. Als het een beetje een bewolkte ochtend wordt hebben we weer een redelijke kans. Als de zon snel gaat schijnen wordt het niets met IJsvogels. Dan zien ze de netten te goed. Dan heb je meer kans dat ze op de bovenste draden in het zonnetje zitten dan dat ze in het net komen.' Een kenmerkende, schrille piep, net om de hoek, voedt de hoop op een IJsvogel in de hand.

Baardmannetje

Als alle netten staan wordt het laatste onderdeel geprepareerd, op een centrale plek, midden op een pad tussen de netten. Onder het blad van een campingtafel prikt Vonk een lange stok. Campingstoeltje erbij, opschrijfboek, een snelle boterham en een kop koffie en dan meteen weer door naar het eerste net. 'Er vliegen behoorlijke aantallen Gele kwikstaarten dus die zullen we ook wel in de netten krijgen.' En inderdaad, naast een stuk of vier jonge Kleine karekieten en wat Rietgorzen zitten er ook diverse Gele kwikken in het eerste net. Bij een jong Baardmannetje grijnst Vonk. 'Dit is echt leuk, Baardmannetjes zien we hier niet veel. Ik had nog niet van broedgevallen in de regio gehoord, maar als we hier een net uitgevloegen exemplaar vangen, dan kan het nest toch niet ver weg zijn geweest.'

Even secuur als geoefend haalt Vonk de dieren uit hun benarde posities. Het ziet er af en toe letterlijk ingewikkeld uit. 'Tja, ze klemmen zich meestal met hun pootjes in het net vast en draaien zich dan behoorlijk in de knoop. Maar als je de pootjes als eerste los maakt, komt de rest meestal vanzelf wel.' Eén voor één verdwijnen de vogels in katoenen zakjes die vervolgens als bedeltjes aan een grote ketting van touw om de hals van de ringer komen te hangen. Als de eerste twee netten leeg zijn gehaald zijn de katoenen zakjes op en keren we terug naar de campingtafel. Dan wordt ook duidelijk waar de stok voor is: daar komt de bos met zakjes aan te hangen, klaar om te worden verwerkt.

Freelance wetenschapsjournalist Rob Buiters baggert voor SOVON door de klei. Rob is ondermeer verslaggever voor Vara's Vroege Vogels en schrijft ook voor bladen als Trouw, Intermediair en Vogelnieuws. 'Noem me gerust vogelaar. Maar vogelkenner, dat durf ik – zeker in een blad van SOVON – niet te beweren. Ik rij vooral graag nieuwsgierig mee op de bagagedrager van de echte cracks', zegt hij. In 'IN DE KLEI' doet Rob verslag van zijn ontmoetingen in het veld.

'ganger vasthouden...'

De vogels worden in een straf tempo geringd, de maat genomen en onder de buikveren wordt – even blazen – de hoeveelheid vet, spierweefsel en de staat van de eventuele broedvlek gecontroleerd. Tot slot worden ze gewogen. Direct uit het zakje onder de unster vliegen ze hun vrijheid weer tegemoet. Een Pimpelmees vliegt al ondersteboven uit het zakje nog voor hij gewogen is. 'Dat heb je met die holenbroeders; die zijn zo verrekke handig', lacht Vonk. Het Baardmannetje, een paar zakjes later, begint direct na zijn vrijlating luid te roepen naar onzichtbare soortgenoten: 'ting, ting'

Determineertabel

Halverwege de ochtend komt collega ringvergunninghouder Joost Valkenburg nog heel even langs, samen met zijn zootje van drie. Ook die lijkt het ringen met de paplepel ingegoten te gaan krijgen, al is het gifgroene plastic verrekijertje om zijn nek nu nog vooral achterstevoren interessant: om de dingen ver te zien. 'Samen met Frank Majoor bestieren we deze site met z'n drieën', vertelt Valkenburg. 'Maar door vakantie en een geboorte is het nu even schipperen met de tijd.' Schipperen of niet, de Ooijse Graaf staat hoog op de ranglijst van CES-locaties. 'We hebben in de tien jaar van dit project inderdaad nog niet één periode overgeslagen', beaamt Vonk niet zonder trots. 'Dat is toch wel cruciaal aan dit werk: de continuïteit. Alleen door jaar-in-jaar-uit stug door te ringen kun je uiteindelijk zinnige conclusies trekken.'

Bij het volgende rondje gevangen vogels assisteert Valkenburg met de administratie. 'Een teruggie' dicteert Vonk in jargon: een vogel die al een ring heeft. Als hij het ringnummer van de Kleine Karekiet opleest vraagt hij zich hardop af: 'heb ik deze niet eerder vanochtend geringd?' Het blijkt inderdaad een juveniel die eerder vandaag in hetzelfde net vloog. 'Bosrietzanger' had Vonk er in eerste instantie bij geschreven, om dat vervolgens weer door te strepen. 'En nu ga ik toch weer twijfelen.' Ook Valkenburg blijkt zijn handen niet in het vuur te willen steken voor de determinatie. Een tabel met lengtes van het laatste stuk van de handpennen biedt uitkomst: het is tóch een juveniele Bosrietzanger! 'Vogels determineren in de hand is toch een andere tak van sport', verduidelijkt Vonk. 'Je denkt misschien dat het alleen maar makkelijker is als je ze zo dichtbij hebt, maar dat is het niet altijd.'

Jachtinstinct

'Het is best hard werken', zegt Vonk, als Valkenburg weer naar huis is om kraamvisite te ontvangen. 'Zeker als je het eventjes alleen moet doen. Maar op een andere manier is dit ook heel rustgevend werk. In het dagelijks leven zit ik in de automatisering. Dan ben je de hele dag bezig met 'niet bestaande' dingen. Ringen is concreet, tastbaar. Het appelleert ook aan een oerinstinct. Noem het gerust jacht. Ik ben ervan overtuigd dat dat voor mijn vader ook één van de drijfveren was: het bevredigen van een soort jachtlust. Al stond ook voor hem de wetenschap voorop. Dat wil zeggen: in zijn vrije tijd. In zijn professionele leven moest hij zorgen dat de vogels rond de luchtmachtbasis Twente geen probleem werden voor de vliegtuigen. Al sinds ik kon lopen ging ik met mijn vader mee vogels ringen op Schier. Na zijn dood in 1985 is daar een vaste ringgroep ontstaan. Ik ring nog steeds op Schier, en ook in de Kroonspolders op Vlieland. Op de eilanden vangen we vooral in het najaar.'

'Het CES-project heeft meer continuïteit in het ringen gebracht' zo stelt Vonk tevreden vast. 'Tot tien jaar geleden vingen we eigenlijk alleen maar dieren in najaarskleed. Nu

kunnen we in andere maanden ook andere ruistadia en kleden zien. Je krijgt een beter beeld. Maar nog veel belangrijker vind ik dat het ringen minder vrijblijvend is geworden. Op de CES-locaties proberen we in de loop van de jaren een koppeling te maken tussen het Broedvogel Monitoring Project en het Nestkaartenproject aan de ene kant en onze vangsten aan de andere kant. Door bijvoorbeeld de verhouding tussen volwassen en juvenielen te bepalen kunnen we mogelijk ook iets zeggen over het broedsucces. En ook de trends in absolute aantallen van soorten worden steeds waardevoller naarmate we langer op deze consequente manier vangen. Ik moet je eerlijk zeggen dat ik na tien jaar 'CES-en' wel iets meer had verwacht van die koppeling van bestanden. De echt sterke verbanden met de andere projecten laten nog even op zich wachten. Maar het is absolute winst dat het ringen in een strakker kader is gekomen. Dan weet je nog beter waar je het voor doet. Ik ben niet bang voor een keurslijf ofzo. De aard van dit werk brengt per definitie een heel vrij gevoel met zich mee.' Gevraagd naar zijn diepste drijfveer komt – naast de relevantie voor het onderzoek en de bescherming – toch vooral weer dat primaire gevoel boven. 'Vogels in de hand, dat is een heel ander verhaal dan vliegende soorten. Het is een apart gevoel om zo'n dier heel even van dichtbij te zien. Je blaast op zijn buik om te zien hoeveel vet er onder de veertjes zit. Als je een dikke gele laag ziet weet je dat zo'n beestje van nog geen vijftien gram klaar is om een waanzinnig eind te gaan vliegen. Soortgenoten zonder vet zijn vaak tientallen procenten lichter. Dat hele verhaal gaat dan eventjes door jouw handen. Da's gaaf ja.'

Aan het eind van de ochtend heeft Vonk 69 vogels gevangen, waaronder drie Baardmannetjes en een tiental 'teruggies'. IJsvogels zaten er deze ochtend niet bij. Ze hebben wel voortdurend rond de ringplek zitten piepen. 'Jammer. Te mooi weer denk ik', zegt Vonk, bezweet inmiddels.

Rob Buiters

